

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΤΟΤΗΤΑΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΕΧΡΙ ΤΩΡΑ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.

- Τα τελευταία χρόνια η πολιτική της λιτότητας έχει κυριαρχήσει σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Αγγλίας.
- Η Αγγλία είναι φυσικά, μια πολύ πιο εύπορη χώρα από την Ελλάδα, με πολύ μακρύτερη ιστορία και παράδοση δυνατής και σχετικά αυτόνομης τοπικής αυτοδιοίκησης. Αυτό σημαίνει ότι στην Αγγλία η επιβολή μέτρων λιτότητας ξεκίνησε από μια πολύ πιο υψηλή και εύρωστη βάση. Επι πλέον, η κλίμακα των νέων μέτρων και ο ρυθμός και η ταχύτητα με την οποία εισάγονται, ούτε καν πλησιάζουν αυτά που έχουν γίνει στην Ελλάδα και τις άλλες «περιθωριακές χώρες» της Ευρώπης όπως την Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία, Κύπρο κλπ.
- Αλλά τα βασικά θέματα είναι σχεδόν τα ίδια, δηλ. οπισθοχωρήσεις και μειώσεις στον δημόσιο τομέα και στο κοινωνικό κράτος, περικοπές σε δημόσιες δαπάνες και μειώσεις σε φορολογικές επιβαρύνσεις, περιορισμοί σε ανθρώπινα δικαιώματα και δικαιώματα εργαζομένων, ιδιωτικοποιήσεις κτλ
- Το παρόν πρόγραμμα μέτρων λιτότητας στην Αγγλία, που ξεκίνησε σχεδόν πριν 5-6 χρόνια, έχει φτάσει ίσως στο μέσο σημείο της υλοποίησής του, αλλά όλοι μας περιμένουμε πως, μετά τις πρόσφατες εκλογές, θα επαυξηθεί και θα επιταχυνθεί σημαντικά.
- Παρ' όλα αυτά, υπάρχει ήδη αρκετό υλικό από σχετικές μελέτες και έρευνες και αρκετές πρακτικές ενδείξεις, που να μας επιτρέπουν να βγάλουμε μερικά συμπεράσματα και να κάνουμε ορισμένες πληροφορημένες προβλέψεις για το μέλλον. Από αυτή την άποψη είναι δυνατόν χώρες σαν την Ελλάδα να μάθουν κάτι από την Αγγλική εμπειρία και χώρες σαν την Αγγλία να μάθουν κάτι από την Ελλάδα, ειδικά, το τι θα πρέπει να περιμένουν στο μέλλον, αν συνεχίσουν στην ίδια κατεύθυνση, όταν οι δικές τους πολιτικές της λιτότητας, φτάσουν στα επίπεδα που ήδη έχουν φτάσει, πολύ ταχύτερα, στην Ελλάδα, Ισπανία και άλλες χώρες.

ΣΕ ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ

- Τα τελευταία χρόνια η Βρετανική κυβέρνηση έχει υιοθετήσει ένα νέο-φιλελεύθερο πολιτικό πλαίσιο, με βάση ένα πιο σκληρό πρόγραμμα λιτότητας. Αυτό δεν ισχύει μόνο για το Συντηρητικό κόμμα, αλλά επίσης και για τους παραδοσιακούς πολιτικούς αντιπάλους του, το Εργατικό και το Φιλελεύθερο κόμμα.
- Μέσα σ' αυτό το γενικό πλαίσιο, η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει υποφέρει αναλογικά πολύ υψηλότερα επίπεδα μειώσεων εσόδων και δαπανών, και πολύ περισσότερους περιορισμούς στις δραστηριότητες της, από σχεδόν κάθε άλλο τομέα του δημόσιου. Υπολογίζεται ότι μεταξύ 2010/11 και 2014/15 η ολική δαπανητική ικανότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης έχει μειωθεί σχεδόν 27% in real terms.
- Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο της τοπικής αυτοδιοίκησης, είναι επίσης ξεκάθαρο ότι οι φτωχότερες περιοχές, ειδικά στις μεγαλύτερες πόλεις, έχουν υποφέρει δυσανάλογα. Υπολογίζεται ότι κατά μέσον όρο, οι φτωχότερες συνοικίες έχουν χάσει σχεδόν 6 φορές περισσότερες δαπάνες σε σχέση με τις πλουσιότερες.
- Αλλά ακόμα και μέσα σε αυτό το πλαίσιο, σε όλες τις περιοχές της χώρας, είναι ξεκάθαρο ότι οι μειώσεις αυτές, στις υπηρεσίες των τοπικών αυτοδιοικήσεων έχουν δυσανάλογα μεγαλύτερες αρνητικές επιπτώσεις στα φτωχότερα και τα πιο ευάλωτα κοινωνικά

στρώματα. Η τεράστια πλειοψηφία τους είναι τα άτομα που σε σχέση με άλλους εξαρτώνται πολύ περισσότερο από τις υπηρεσίες των δήμων και κοινοτήτων τους και από τα διάφορα προγράμματα κοινωνικής προστασίας και υποστήριξης. Τα ίδια άτομα επίσης έχουν συνήθως περισσότερα προβλήματα με γραφειοκρατίες και λιγότερες δυνατότητες να προσαρμοστούν γρήγορα και να βρουν τον δρόμο τους, μέσα στα συνεχώς μετατρέπόμενα και αυξανόμενα πιο περιοριστικά, συστήματα και μηχανισμούς.

- Φυσικά αυτές οι ενδείξεις, αν και δεν είναι αμφισβητήσιμες και μολονότι φαίνονται να μας οδηγούν σε ανάλογα συμπεράσματα, δεν αποδεδεικνύουν αναγκαιώς ότι οι πολιτικές της λιτότητας είναι εξ ορισμού λανθασμένες. Είναι θεωρητικά πιθανόν ότι τουλάχιστον μερικές από αυτές τις αρνητικές επιπτώσεις έχουν τις ρίζες τους στον τρόπο με τον οποίο οι αρχές της λιτότητας έχουν μεταφραστεί σε συγκεκριμένα πρακτικά προγράμματα, και στον τρόπο με τον οποίο, οι σχετικές αρχές τα έχουν διαχειριστεί στην πράξη. Με άλλα λόγια, ίσως, με καλύτερο προγραμματισμό και διαχείριση να ήταν δυνατόν να μειωθούν τουλάχιστον μερικές από αυτές τις επιπτώσεις.

ΠΡΩΤΑ ΤΑ ΘΕΤΙΚΑ

- Υπάρχουν αρκετές πειστικές ενδείξεις, ότι τουλάχιστον σε ορισμένες περιπτώσεις μέχρι τώρα, προγράμματα λιτότητας (όπως μειώσεις δημοσίων δαπανών και φορολογίας, ή περικοπές, περιορισμοί και σκληρότερη επίβλεψη του δημόσιου τομέα) έχουν ενθαρρύνει και παρακινήσει δήμους και κοινότητες να εξερευνήσουν νέους και διαφορετικούς τρόπους διαχείρισης, ώστε να μπορέσουν να περιορίσουν τις επιπτώσεις. Κοινά παραδείγματα συμπεριλαμβάνουν περιπτώσεις αυξημένης αποδοτικότητας, (μέσω απλοποιήσεων ορισμένων γραφειοκρατικών μηχανισμών, μειωμένων σπαταλών υπερδιπλάσιων και πιο αποτελεσματικών ρυθμίσεων και συστημάτων εποπτείας), συνεταιρικούς φορείς και συνεργασίες μεταξύ οργανισμών, μεγιστοποίησης εναλλακτικών εισοδημάτων, αυξημένης συμμετοχής μη-κρατικών και ιδιωτικών φορέων και οργανισμών κτλ. Σε πολλές περιπτώσεις δήμοι και κοινότητες έχουν ανακαλύψει καινούργιους εφευρετικούς μηχανισμούς προσφοράς των υπηρεσιών τους και σε μερικές περιπτώσεις, αυτές οι καινοτομίες έχουν αποδειχτεί αποτελεσματικές.
- Φορολογικές επιβαρύνσεις στο τοπικό επίπεδο (δημοτικά τέλη, τοπικές φορολογίες) έχουν γενικώς μειωθεί περιθωριακά, η τουλάχιστον οι αυξήσεις τους έχουν περιοριστεί. Είναι επίσης πιθανόν ότι η τοπική αυτοδιοίκηση έχει συνεισφέρει σε μια παράλληλη μείωση της γενικότερης φορολογικής επιβάρυνσης, μολονότι αυτό δεν είναι ένα ασφαλές συμπέρασμα λόγω των διάφορων αρνητικών οικονομικών επιπτώσεων ορισμένων μέτρων σε διάφορα κρατικά προγράμματα, όπου οι ανάγκες και οι απαιτήσεις έχουν αυξηθεί.
- Αν και όλοι οι δήμοι και κοινότητες έχουν βιώσει διάφορες (σε μερικές περιπτώσεις σημαντικές) περικοπές στο μέγεθος, επίπεδο και ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρουν, μέχρι τώρα όλοι τους έχουν καταφέρει να διατηρήσουν ισοζυγισμένους προϋπολογισμούς. Οι περισσότεροι έχουν επίσης καταφέρει να προστατεύσουν τουλάχιστον τους περισσότερους από τους πιο ευάλωτους χρήστες των υπηρεσιών τους.
- Παρά την ύπαρξη σημαντικών, συνεχιζόμενων και αυξανόμενων διαμαρτυριών (μερικές από τις οποίες είναι και υψηλής κλίμακας, όπως πολυπληθή συλλαλητήρια, απεργίες, εκρηκτικές συρράξεις σε φτωχογειτονίες κοκ), και παρότι δημοσκοπήσεις συνεχώς δείχνουν την δυσαρέσκεια της τεράστιας πλειοψηφίας του κοινού με τα μέτρα και τις επιπτώσεις

τους, φαίνεται πως, σε γενικές γραμμές η πολιτική της λιτότητας έχει εγκατασταθεί και η πλειοψηφία του κοινού φαίνεται πως έχει αναπτύξει την ικανότητα να την βιώσει χωρίς να επαναστατήσει. Είναι αναγκαίο όμως να λάβουμε επίσης υπ' όψιν το γεγονός ότι ούτε το μέγεθος ούτε ο ρυθμός με τον οποίον αυτά τα μέτρα επιβάλλονται στην Αγγλία, έχουν καν ακόμα προσεγγίσει τα επίπεδα που έχουν ήδη φτάσει σε ορισμένες άλλες χώρες και ειδικά στην Ελλάδα και συνεπώς η δυσαρέσκεια του κοινού δεν έχει φτάσει ακόμα σε σημεία κρίσεως.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΜΕΡΙΑ ΟΜΩΣ

- Πολλές από τις ιδιωτικοποιήσεις έχουν αποτύχει, είτε από οικονομική είτε από ποιοτική άποψη (σε αρκετές περιπτώσεις και στα δυο) και αυτό έχει οδηγήσει διάφορες τοπικές αυτοδιοικήσεις (διαφορετικών πολιτικών αρχών) να αρχίσουν να «επαναπατρίζουν» (δηλαδή να επαναδημοσιοποιούν) υπηρεσίες που προηγουμένως είχαν ιδιωτικοποιήσει. Πάλι χρειάζεται να παρατηρήσουμε, πως σε πολλές τέτοιες περιπτώσεις, οι δημοτικές αρχές ανακαλύπτουν ότι στην πράξη ο επαναπατρισμός των υπηρεσιών τους, είναι πιο περίπλοκος και πιο δαπανηρός, από ότι φαινόταν στην αρχή.
- Υπάρχουν αρκετές ενδείξεις ότι πολλοί από τους καινούργιους συνεταιρισμούς και συνεργατικούς μηχανισμούς έχουν επίσης αποτύχει να παραδώσουν αυτά που είχαν υποσχεθεί, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις όπου άλλοι συμμετέχοντες φορείς και οργανισμοί υποφέρουν και αυτοί από τα μέτρα λιτότητας και ψάχνουν να βρουν τρόπους να μεταφέρουν ορισμένες από τις ευθύνες και τα έξοδα τους, στους συνεταιίρους τους, καθώς προσπαθούν να μειώσουν τις δικές τους περικοπές και να ισοζυγίσουν με τους δικούς τους προϋπολογισμούς.
- Θρυμματισμός
- Είναι ξεκάθαρο ότι οι περικοπές και οι μειώσεις των υπηρεσιών έχουν χτυπήσει δυσανάλογα τις φτωχότερες περιοχές, ιδιαίτερα αυτές στις μεγαλύτερες πόλεις, όπου οι αρνητικές επιπτώσεις υπερτερούν σημαντικά των θετικών πλεονεκτημάτων.
- Είναι επίσης ξεκάθαρο πως σε όλη την χώρα η πολιτική της λιτότητας έχει χτυπήσει δυσανάλογα τα πιο φτωχά και ευάλωτα στρώματα. Αυτές οι επιπτώσεις έχουν περαιτέρω ενισχυθεί από τις παράλληλες επιπτώσεις άλλων κυβερνητικών προγραμμάτων όπως στον τομέα υγείας, στη διάθεση κοινωνικών, οικιστικών προγραμμάτων, επιδόματα κοινωνικής υποστήριξης και ανεργίας κοκ.
- Οι περισσότεροι δήμοι και κοινότητες έχουν προσπαθήσει να προστατεύσουν όσο τους είναι δυνατόν, τους πιο ευάλωτους από τους χρήστες των υπηρεσιών τους. Αυτό όμως έχει και τις ακόλουθες συνέπειες:
 - Εστιάζοντας και συγκεντρώνοντας τους μειωμένους πόρους τους σε υπηρεσίες κοινωνικής υποστήριξης, έχουν περικόψει ακόμα περισσότερο (και σε ορισμένες περιπτώσεις εντελώς διακόψει) τις πιο γενικές υπηρεσίες τους, όπως σε σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος, πολεοδομία, υπηρεσίες για παιδιά και νέους, υποστήριξη εθελοντικών, κοινωνικών, εκπαιδευτικών και άλλων οργανισμών, υποστήριξη αθλητικών και πολιτιστικών προγραμμάτων κοκ
 - Τα κριτήρια πρόσβασης, έστω και στα κοινωνικά προγράμματα, έχουν σφίξει σημαντικά δίνοντας προτεραιότητα στα άτομα που είναι στο απόλυτα κατώτερο επίπεδο. Το αποτέλεσμα είναι ότι τα άτομα που είναι μόλις παραπάνω από αυτά τα

νέα επίπεδα ανάγκης και πρόσβασης, αλλά που ακόμα είναι άποροι και χρειάζονται ειδικές υπηρεσίες υποστήριξης, έχουν υποφέρει αναλογικά ακόμα περισσότερο και, στις περισσότερες περιπτώσεις, έχουν εντελώς αποκλειστεί από προγράμματα κοινωνικής υποστήριξης που μέχρι τώρα, τους ήταν διαθέσιμα.

- Υπάρχουν συνεχώς αυξανόμενες ενδείξεις ότι στη Αγγλία, ακόμα και στα τρέχοντα, σχετικά πιο ήπια, επίπεδα λιτότητας, τα περιθωριακά οφέλη της βελτιωμένης αποτελεσματικότητας και καινοτομίας, ίσως να έχουν φτάσει στα όρια τους και να έχουν αρχίσει ήδη να έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην γενικότερη ποιότητα της ζωής, και όχι μόνο των πιο ευάλωτων και φτωχών κοινωνικών στρωμάτων. Όπως φαίνεται αυτή τη στιγμή, οι αρνητικές επιπτώσεις έχουν αρχίσει να επηρεάζουν τις βασικές δομές στην πλειοψηφία των συνοικιών και έχουν επίσης αρχίσει σιγά-σιγά να σκαρφαλώνουν στις κοινωνικές και οικονομικές κλίμακες.
- Το γενικό αίσθημα στον κόσμο της τοπικής αυτοδιοίκησης, ασχέτως πολιτικών πεποιθήσεων, είναι ότι, κάθε πρόσθετο βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση μας φέρνει πιο κοντά στα κριτικά σημεία μόνιμου κοινωνικής ζημιάς και κοινωνικής αντοχής.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ισιδωρος Διακιδης
Λονδino